

Kap. Vaso Ivanković naš najplodniji portretista jedrenjaka

Josip Luetić

More i život na njemu oduvijek su veoma privlačni motivi za slikare svih pomorskih naroda. Iz ovog tematskog slikarstva postoje raznovrsna umjetnička i kulturna, ali ne i u svakom slučaju i uspješna rješenja. To se naročito odnosi na jedrenjake i parobrode čiju nam sliku može dati samo slikar s posebnom tehničkom vještinom koji je istodobno i dobar poznavalac nautičke i brodograđevne znanosti i nauke o brodu uopće. Portretirati vjerno brod po narudžbi vlasnika, njegova zapovjednika ili pomorca koji je s tim brodom plovio uvijek je riskantno, jer je, kako kaže akademski slikar i likovni kritičar akademik Ljubo Babić uspoređujući crkvene slike Bukovčeve sa Medovićevim »Jedno je laik, a drugo svećenik«, pa je Medović više uspio u slikanju oltarskih pala. Zbog toga su, u mnogim slučajevima, kako je to vidljivo iz već dosad objavljene naše arhivske građe o slikaru kapetanu Ivankoviću, bile opravdane kritike i stručni prigovori nekih naručioaca tehničkoj izradi pojedinih brodskih detalja.

Najveće ličnosti u likovnom prikazivanju našeg pomorskog života i brodograđevne djelatnosti naših jedrenjaka i parobroda u drugoj polovini XIX stoljeća je bez sumnje pomorski kapetan Vaso Ivanković, koji nam je ostavio izvanrednu i mnogobrojnu dokumentaciju sa svog područja. Ivanković je naš najznačajniji portretist brodova, jer je kao pomorski kapetan, uz prirodan slikarski osjećaj istinski doživljavao brod u elementu mora i atmosfere. Zbog toga je on kao dobar poznavalac mora i broda slikao jedrenjake mnogo bolje od mnogih tuđih i naših slikara, koji nisu bili pomorci po struci dokazavši time da je uistinu jedno »laik«, a drugo »slikar — pomorski kapetan«. Ivanković se razvio u samostalnu vrst portretiste jedrenjaka i parobroda sa mnogo rutine i ukusa, ali kako se čini s malo originalne invencije i s nedostatkom neposredne snažne slikarske darovitosti. Njegov atelje u Trstu je bio neka vrst tvornice slika po narudžbama. On u svojim slikama prikazuje prizore svakidašnjeg pomorskog života na moru: jedrenje, križanje, sidrenje, čekanje na vez itd., a brodove prikazuje prirodno i neusiljeno. On je u svom vremenu majstor mediteranskog ranga, koji, kao portretista brodova radi u lučkom gradu — u Trstu — u kojem pristaju jedrenjaci različitih nacija. Portrete brodova smještao je u tmurne i olujne, kišovite i maglovite, snježne i sunčane, sparne i studene atmosfere. Slikajući brodove u njihovom elementu, on nam prikazuje more u smirenoj ljepoti i u dramatičnoj uzburkanosti (sunčane tišine, sumraci, mjesečine, vedra uznemirenost mora, bure, brodolomi itd.). Ivanković je bez sumnje vrlo vješt tehničar u prikazivanju tipova brodova. On se tom vještinom služio zato da bi kod naručioaca postigao što veću dopadljivost, pa baš zato većina njegovih slika prikazuje stereotipno »plavo more« i »bijela jedra«. Ali, on je bio prisiljen da tako radi, jer je živio isključivo od slikarstva, pa je morao zadovoljiti ambiciju i posebne želje svojih naručitelja.

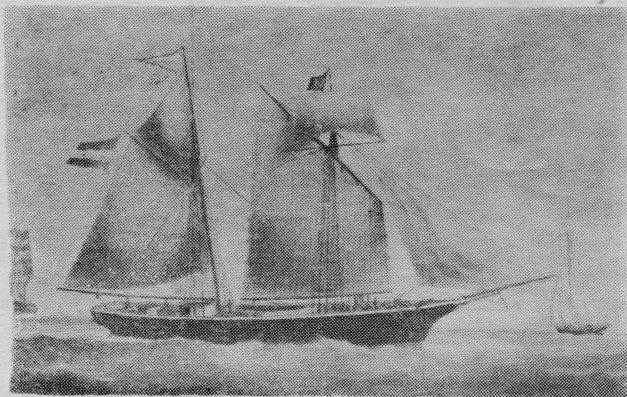
On prikazuje točno, vjerno i slikarski zanimljivo čitave serije brodova tadašnjih pomorskih društava, brogarskih zajednica i pojedinih brodograđevnika. Zbog preciznosti i vjernosti naslikanih plovinih objekata, Ivankovićev rad predstavlja za našu pomorsku povijest druge polovine XIX stoljeća kulturno — historijsku građu prvog reda.

Ivankovići se radovi ističu preciznošću crteža, erudicijom u poznavanju takelaže i manevriranja brodova, utjecaje atmosferskih prilika na jedrenje broda itd. Njegova djela imaju veću vrijednost kao kulturno — historijska svjedočanstva, nego kao izrazito slikarska djela određenih umjetničkih vrijednosti, ali u svakom slučaju prožeta su nekim naročitim lirskim realizmom. Ivanković je izradio mnogobrojna ulja na platnu, ponajviše stereotipna, ali sa svim tim izrađena ukusno i veoma vješto. On je nastojao da bude vjerni tumač konstrukcije i izgleda jedrenjaka ili parobroda. I baš u realističkoj modelaciji jedrenjaka odražuje se njegovo veoma solidno poznavanje brodograđevne nauke jedrenjaka XIX stoljeća. Ivanković svojim uljima je zacijelo najdokumentarnije likovno prikazao naš pomorski život i brodograđevnu djelatnost jedrenjaka i parobroda druge polovine XIX stoljeća. Njegovi mnogobrojni portreti brodova — jedrenjaci i parobrodi imaju prirodna i svježja realistička obilježja.

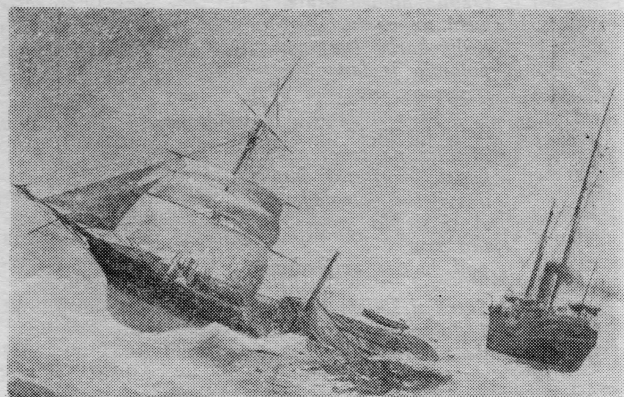
Pomorski muzej Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku posjeduje dvadeset i jedan komad Ivankovićevih uljenih slika na platnu jedrenjaka i parobroda, a koji su izloženi u izložbenim prostorijama u odjelu »Dubrovačka jedra XIX stoljeća« i u odjelu »Parobrodarstvo«.

O Ivankoviću su pisali:

J. Luetić, Da li je Ivanković umjetnik, Dubrovački vjesnik, Dubrovnik 1952., br. 144; Pomorac slikar, Čuvar Jadrana, Split 1953., br. 248.; Iz dopisivanja bokeljskog slikara kap. Ivankovića, Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru, V, 1957., str. 219.; B. T., U Orebićima se otvara pomorsko — muzejska zbirka, Slobodna Dalmacija, br. 3573. 1956.; Zaboravljeni slikar — povodom izložbe kap. Bartula Ivankovića, Dubrovački vjesnik, Dubrovnik 13. XII 1957.; Kap. Bartul Ivanković — slikar jedrenjaka, Mornarički glasnik, Split 1958., br. 2. str. 207.; Kapetan B. Ivanković — naš najplodniji umjetnik — portretista brodova, Pomorstvo, Rijeka 1958., br. 1—2, str. 45.; Ignatije Zloković, Tragom slikara Ivankovića, Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru, VII 1958.; Vodič Pomorskog muzeja u Kotoru 1961.: Katalog izložbe B. Ivankovića. Narodni muzej Rijeka 1958. Vanda Ekl, More — tema i sadržaj našeg slikarstva, Pomorski zbornik, Zagreb 1962. str. 538.; J. Luetić, Kap. Bazi Ivanković, Naš najplodniji slikar brodova XIX stoljeća, Pomorski zbornik, Zagreb 1962.

kap. Vaso Ivanković: U plovidbi punim jedrima

kap. Vaso Ivanković: Jedrenjak u oluji